

Örtük Duygulanım Testi'nin Türkiye Örneklemelerindeki Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi

Mehmet PEKER¹, Gülgün MEŞE², Nevra CEM ERSOY³

ÖZET

SUMMARY

Amaç: Örtük duygulanım, kişilerde bilinç öncesi düzeyde işlenen duygulanımı tanımlayan ve temel olarak bu yönüyle açık duygulanımdan ayrılan bir kavramdır. Bu araştırmanın amacı duygulanım düzeylerini dolaylı bir biçimde ölçmek amacıyla Quirin ve arkadaşları (2009a) tarafından geliştirilmiş Örtük Duygulanım Testi'nin (ÖDT) Türkçedeki psikometrik özelliklerini değerlendirmektir.

Yöntem: Çalışma verisini Ege Üniversitesi Psikoloji ve Sosyoloji Bölümleri'nde eğitim gören üniversite öğrencileri ile İzmir'de çeşitli kamu kuruluşları ve özel kurumlarda tam ve yarı zamanlı olarak çalışan katılımcılar oluşturmaktadır. Ölçekte kullanılacak anlamsız kelimeleri belirlemek amacıyla 57 üniversite öğrencisinden oluşan örnekleme bir ön çalışma yapılmış, daha sonra anket formu 569'u öğrenci 369'u çalışan olmak üzere toplamda 938 kişiye ulaştırılmıştır. Test tekrar test değerlendirmesi amacıyla 46 katılımcıya bir hafta aralıkla, 55 katılımcıya ise dört hafta aralıkla tekrar ulaştırılmıştır.

Bulgular: Temel bileşenler analizi ÖDT'nin iki faktörlü bir yapıda olduğunu açıkça göstermiş, ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Örtük Pozitif Duygulanım (ÖPD) için 0,92; Örtük Negatif Duygulanım (ÖND) için 0,85 olarak hesaplanmıştır. Bir hafta ve dört hafta aralıklı test tekrar test korelasyonlarının ise 0,51 ile 0,75 aralığında değiştiği gözlenmiştir. ÖDT'nin yapı geçerliğini sınamak için kullanılan değişkenlerle ilişkisinin de beklentilerle büyük ölçüde uyumlu olduğu görülmüştür. Öğrenci ve çalışan örneklemelerinin karşılaştırıldığı ölçüm değişimsizliği analizi ÖDT'nin bu iki örneklem için tam ölçüm değişimsizliği gösterdiğini işaret etmiştir.

Sonuç: Çalışma kapsamında uygulanan güvenilirlik, geçerlik ve ölçüm değişimsizliği analizlerinin sonuçları ÖDT Türkçe formunun, katılımcıların örtük duygulanım düzeylerinin değerlendirilmesinde güvenilir ve geçerli bir ölçüm yöntemi olarak kullanılabileceğini göstermiştir.

Anahtar Sözcükler: Örtük Duygulanım Testi, güvenilirlik, geçerlik

Psychometric Evaluation of the Implicit Positive and Negative Affect Test in Turkish Samples

Objective: Implicit affect is a concept distinct from explicit affect as it describes the affect processed by the individual at a preconscious level. The aim of this research is to evaluate the psychometric properties of the Turkish form of the Implicit Positive and Negative Affect Test (IPANAT-TR), originally developed by Quirin et al. (2009a) to measure affect indirectly.

Method: The study data comprised of psychology and sociology students from Ege University, and full-time and part-time employees from public and private organizations in İzmir. A pilot study was carried out with a group of 57 undergraduate students in order to select the artificial words to be used in the scale. Subsequently the scale was sent to a total of 938 participants, comprising 569 students and 369 employees. Test-retest reliability was assessed with 46 participants after a one-week interval and with 55 participants after a four-week interval.

Results: The principal components analysis showed a clear two-factor structure for the IPANAT-TR. The internal consistency scores were 0.92 for Implicit Positive Affect (IPA) and 0.85 for Implicit Negative Affect (INA). The one-week and four-week interval test retest reliability estimates varied between 0.51 and 0.75. The construct validity assessments showed that the expected relationships between the IPANAT-TR and tested constructs were mostly confirmed. The results of measurement invariance analysis showed that the IPANAT-TR has full measurement invariance across employee and student samples.

Conclusion: The results of the reliability, validity and measurement invariance analyses carried out in the current study demonstrated that the IPANAT-TR is a reliable and valid measurement instrument to assess implicit affect.

Keywords: The Implicit Positive and Negative Affect Test, reliability, validity

Geliş Tarihi: 06.08.2018, **Kabul Tarihi:** 22.05.2019, **Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 10.10.2019

¹Psik. Ar. Gör., Ege Üniv. Psikoloji Bl., ²Doç., Ege Üniv. Psikoloji Bl., ³Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Ekonomi Üniv. Psikoloji Bl., İzmir.

MP: <https://orcid.org/0000-0002-9837-892X>, **GM:** <https://orcid.org/0000-0001-7542-0075>, **NCE:** <https://orcid.org/0000-0002-7828-4141>

Psikolog, Mehmet Peker, e-posta: mehmet.peker@ege.edu.tr

GİRİŞ

Duygu ve duygulanım ölçümleri kişilik değerlendirmelerinde ve araştırmalarda önemli bir role sahip olmuştur. Bu sebeple araştırmacılar duygulanımı ölçmek amacıyla pek çok öz bildirim dayalı duygulanım ölçeği geliştirmişlerdir (bkz. Watson ve Walker 1996). Bu ölçekler çoğu zaman güvenilir ve geçerli ölçümler sağlasa da, duygulanım düzeylerinin doğrudan ölçümü, onları izlenim yönetimi ya da diğer katılımcı özelliklerinin karıştırıcı etkilerine karşı savunmasız hale getirmektedir (Robinson ve Clore 2002). Buna ek olarak bazı bireyler çeşitli sebeplerle duygulanım deneyimlerinin doğru bir değerlendirmesini yapamayabilmektedirler (bkz. Quirin ve Bode 2014). Bu sebeplerle Quirin ve arkadaşları (2009a) kişilerin duygulanım düzeylerini dolaylı bir biçimde ölçmeyi amaçlayan Örtük Duygulanım Testi'ni (Implicit Positive and Negative Affect Test) geliştirmişlerdir.

ÖDT, kişilerde bilinç öncesi (pre-conscious) düzeyde işlenen duygusal deneyimlerin bilişsel temsillerini ölçmeyi hedeflemektedir. Quirin ve arkadaşları (2009a) tutumların ilişkin ikili işleme yaklaşımından (dual processing approach; Smith ve DeCoster 2000, Strack ve Deutsch 2004) hareketle duygulanımın da açık ve örtük olarak işlenebileceğini iddia etmişlerdir. Açık (explicit) duygulanım, istemli olan ve bilinç düzeyinde sıralı-analitik işleme ile tanımlanan bir kavramdır. Buna karşın örtük (implicit) duygulanım ise çoğu zaman bilinç öncesi düzeyde paralel-bütüncül ve otomatik olarak çalıştığı düşünülen bir kavramdır. ÖDT, örtük düzeydeki duygulanımı ölçme iddiasındadır ve bu yaklaşımda öz bildirim dayalı ölçümlerin iki sebepten dolayı duygulanımı ölçmek için uygun olmayabileceği öne sürülmektedir. Bunlardan ilki duygu temsillerinin anısal (episodic) bellek ve duygu içeriklerine ilişkin bilişsel temsiller gibi çeşitli bilişsel faktörlerden etkilenebilecek olmasıdır. İkinci olarak ise yazarlar, öz bildirimle alınan ölçümlerin sosyal beğenirlik, izlenim yönetimi gibi motivasyon temelli faktörlerden etkilenebileceğini dile getirmişlerdir (Quirin ve ark. 2009a). ÖDT, öz bildirim dayalı ölçümlerin aksine duygulanımı dolaylı biçimde ölçmeyi amaçlamaktadır. Katılımcılardan gerçekte bir anlamı olmayan kelimeleri, verilen duygu sıfatları bakımından değerlendirmeleri istenir. Bu kelimelerin ise yapay bir dilden alındığını belirten bir sahte hikaye verilir. Örneğin, "FILNU kelimesi mutlu, gergin, neşeli, çaresiz gibi sıfatları ne ölçüde yansıtmaktadır?" Yazarlar, bu yöntemle alınan ölçümlerin bilişsel ve motivasyon temelli faktörlerden etkilenebileceğini, bunun yerine ölçüm hatasının sadece katılımcının anlamsız kelimeyle kurduğu öznel bağlantı sonucu olabileceğini öne sürmüşlerdir. Yöntemde, değerlendirilen kelimelerin gerçekte bir anlamı olmadığı için katılımcıların bilinç öncesi düzeydeki duygu temsillerini referans noktası olarak kullanacakları ifade edilmiştir. Örneğin "FILNU" kelimesini mutluluk açısından değerlendiren bir katılımcı, eğer bu kelimeye dair mutluluk ifade eden öznel bir anıya ya da anlama sahip değilse, kelimeyi değerlendirirken örtük duygulanıma başvuracaktır.

Yapılan pek çok araştırma ÖDT'nin çeşitli fizyolojik göstergelerle ilişkili olduğunu göstermiştir. Örneğin Quirin ve arkadaşları (2009b), açık duygulanım bildirimleri ve ÖDT'nin katılımcıların kortizol seviyeleriyle ilişkisini incelemişlerdir. Açık duygulanım ölçümü kortizol düzeyleri ile anlamlı ilişki göstermezken, ÖND'nin katılımcıların akut strese olan tepkisel kortizol seviyeleriyle, ÖPD'nin ise sirkadiyen kortizol salınımı ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Benzer biçimde Mossink ve arkadaşları (2015), ÖPD'nin toplam sirkadiyen kortizol salınımı ile olumsuz yönde ilişkili olduğunu saptamışlardır. Van der Ploeg ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan bir çalışmada ise ÖND'nin yüksek sistolik tansiyon ve total periferik direnç ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Bunların yanında ÖDT, klinik örneklerde de kullanılmaya başlamıştır. Örneğin, majör depresif bozukluk tanılı hastalarda, duyguyla ilişkili dürtüsellik ile depresyon arasındaki ilişkiyi inceleyen Dekker ve Johnson (2018), ÖDT'yi negatif duygu yükleyen yöntemlerin etkili olup olmadığını incelemek için kullanmışlardır. Remmers ve arkadaşları (2018) ise akut depresif dönemdeki katılımcılarda bilinçli farkındalık (mindfulness) müdahale programının etkililiğini test etmişler ve müdahale grubundaki katılımcıların örtük ve açık duygulanımları arasındaki benzerliğin daha yüksek olduğunu göstermişlerdir. Sınırdaki kişilik bozukluğu tanısı almış hastaların kontrol grubu ile karşılaştırıldığı bir çalışmada ise tanı almış hastaların kontrol grubuna kıyasla daha düşük ÖPD raporladıkları, buna karşın ÖND düzeylerinde fark olmadığı bulunmuştur (Dukalski ve ark. 2017).

Bu çalışma, açık duygulanım ölçümlerine bir alternatif sunan ÖDT'nin psikometrik özelliklerini incelemeyi hedeflemektedir. Bu amaçla ÖDT'nin Türkiye'de, özgün ölçekteki faktör yapısını gösterip göstermediği, iç tutarlılık değerleri ve test tekrar test değerleri incelenecektir.

Buna ek olarak ÖDT'nin yapı geçerliği de sınanacaktır. Örtük duygulanım yaklaşımı, açık ve örtük duygulanım ölçümlerinin farklı duygulanım yapılarını ölçmeler de bir düzeyde örtüşmenin olabileceğini, kavram öncesi düzeyde var olan duygu temsillerinin çeşitli koşullarda farkındalık düzeyinde deneyimlenebileceğini iddia etmektedir (Quirin ve ark. 2009a). Bu sebeple ÖPD'nin açık olumlu duygulanım ile, ÖND'nin ise açık olumsuz duygulanım ile anlamlı fakat düşük korelasyon değerlerine sahip olacağı öngörülmüştür. ÖPD ve ÖND'nin birbirine dik (orthogonal) yapılar olması sebebiyle Quirin ve arkadaşları (2009a) ÖPD'nin bağlanmadan kaçınma ile olumsuz yönde ve anlamlı düzeyde ilişkili ve bağlanma kaygısı ile ilişkisiz; ÖND'nin ise bağlanma kaygısı ile olumlu yönde ve anlamlı düzeyde ilişkili ve bağlanmadan kaçınma ile ilişkisiz olacağını öne sürmüşlerdir. Bu çalışmada da benzer bir örneğin görüleceği beklenmektedir. Benzer şekilde dışa dönüklük ve nörotisizmin sırasıyla olumlu ve olumsuz duygulanımla ilişkili olduğunu gösteren bir dizi görgül bulgudan hareketle (örn. Costa ve McCrae 1980, Larssen ve Katelaar 1989) dışa dönük kişiliğin sadece ÖPD ile olumlu yönde ve anlamlı, nörotisizmin ise sadece ÖND ile olumlu yönde ve anlamlı

düzeyde ilişkili olacağı öngörülmüştür. Fiziksel şikâyetler, düşük iyi oluş ölçümlerinin aksine ödülden yoksun kalmadan çok ceza ile ilişkili bulunmuştur. Diğer taraftan olumsuz duygulanım ceza beklentisi ile ilişkilendirilirken, düşük olumlu duygulanım ödül beklentisinin ortadan kalkması ile ilişkilendirilmiştir (Baumann ve ark. 2005). Bu sonuçlardan hareketle somatizasyonun ÖND ile olumlu yönde ilişkili olması beklenirken, ÖPD ile ilişkisinin olmayacağı öngörülmektedir. Kişilik Sistemleri Etkileşim Kuramı kapsamında Kuhl (2000), başarısızlıklara ilişkin ruminatif düşünceden sıyrılmanın olumsuz duygulanımın düşürülmesiyle, zorlu görevlere başlayabilmek için gerekli süreçleri harekete geçirmenin ise olumlu duygulanımın yükseltilmesiyle gerçekleşebileceğini öne sürmüştür. Bu sebeple geçmiş başarısızlıklara ve alternatif durumlara ilişkin ruminatif düşünceden kopabilmeye ilişkili kişilik örüntüsünün özellikle ÖND ile olumsuz yönde, zorlu görevlere çabukça başlayabilmeyi sağlayan süreçleri kolayca harekete geçiren bir kişilik yapısının ise özellikle ÖPD ile olumlu yönde ilişkili olacağı öngörülmektedir. Kişilik Sistemleri Etkileşim Kuramı, bilişsel süreçler üzerinde önemli etkileri olan birtakım yapıların örtük düzeyde işlediğine vurgu yapmaktadır (Kuhl 2000). Bu doğrultuda, örtük işleme süreçlerini kapsamına alan bir kuram tanımladığı kişilik yapıları ile örtük duygulanımın, paylaştıkları bu özelliklerinden dolayı da yukarıda tanımlanan ilişki örüntüsünü gösterebileceği öngörülmüştür.

Son aşamada ise ÖDT'nin çalışan ve öğrenci örneklemelerinde ölçüm değişimsizliği (measurement invariance) gösterip göstermediği test edilecektir. Ölçek, öğrenci ve çalışan örneklemelerin de dahil olduğu farklı örneklemelerde kullanılsa da iki örneklemde ölçüm değişimsizliğine sahip olup olmadığı daha önce sınanmamıştır. Ölçeğin iki örneklemdeki örtük duygulanım kavramını aynı yapıda ölçüp ölçmediğinin testi, özellikle özgün çalışmada ağırlıklı olarak öğrenci örnekleme kullanılması sebebiyle önem arz etmektedir. Bu yönüyle çalışma, ÖDT'nin Türkçe sınavının yanı sıra daha önce incelenmemiş bir özelliğinin sınanması ile de yazına özgün katkı sağlayacaktır. Ölçüm değişimsizliği testinde ölçeğin çalışan ve öğrenci örneklemelerindeki konfigürel, metrik, skalar ve hata varyansı düzeylerinde değişimsizlik durumu sınanacaktır.

YÖNTEM

Katılımcılar

Çalışma verisi büyük çoğunluğu Ege Üniversitesi Psikoloji Bölümü ve Sosyoloji Bölümü'nde eğitim görmekte olan üniversite öğrencilerinden ve İzmir'de eğitim, sağlık, finans ve pazarlama gibi sektörlerde faaliyet gösteren kamu ve özel kuruluşlardaki tam ve yarı zamanlı çalışanlardan elde edilmiştir. Anket formu 603 öğrenci ve 512 çalışana dağıtılmış, 569'u öğrenci ve 369'u çalışan olmak üzere 938 kişiden geri dönüş alınmıştır. Bu sonuçlar, öğrenci örnekleme için %94, çalışan örnekleme için %72 geri dönüş alındığını göstermektedir. Katılımcı demografiklerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

	Öğrenci	Çalışan	Toplam
Yaş	Ort = 21,01 (S = 2,77)	Ort = 37,05 (S = 11,52)	Ort = 27,28 (S = 10,84)
Cinsiyet	%76 kadın (N = 435) %24 erkek (N = 134)	%59 kadın (N = 218) %41 erkek (N = 151)	%70 kadın (N = 653) %30 erkek (N = 285)
Eğitim	%96 lisans (N = 547) %4 lise ve altı (N = 22)	%64 lisans (N = 238) %25 lise ve altı (N = 93) %10 yüksek öğretim (N = 38)	%84 lisans (N = 785) %12 lise ve altı (N = 115) %4 yüksek öğretim (N = 38)

Veri Toplama Araçları

Örtük Duygulanım Testi: ÖDT, katılımcıların altı anlamsız kelimeyi altı duygu sıfatı bakımından 4'lü Likert formatta (1 = tamamen uyumsuz, 4 = tamamen uyumlu) değerlendirdiği dolaylı bir duygulanım ölçümüdür. Sahte hikâye olarak katılımcılara aslında anlamsız olan kelimelerin yapay bir dilden alınan yansıma kelimeler olduğu söylenir ve toplamda 36 değerlendirme alınır. Olumlu ve olumsuz duygulanım boyutlarının oluşturulması ise iki aşamalıdır. İlk olarak her bir duygu sıfatı için elde edilen altı anlamsız kelime değerlerinin ortalaması alınır. Daha sonra olumlu ve olumsuz duygulanım sıfatlarının kendi aralarında ortalamaları alınarak Örtük Pozitif Duygulanım (ÖPD) ve Örtük Negatif Duygulanım (ÖND) değerleri elde edilir. Quirin ve arkadaşları (2009a) ölçeğin iç tutarlılık değerinin ÖPD ve ÖND için 0,81 olduğunu, bir hafta aralıklı test tekrar test değerinin ise ÖPD için 0,72, ÖND için 0,76 olduğunu saptamışlardır. Ayrıca bir sene aralıklı test tekrar test değerinin de 0,60 düzeylerinde olduğu görülmüş ve ÖDT'nin oldukça kararlı bir ölçüm olduğu sonucuna varılmıştır. Ölçeğin faktöriyel geçerliğinin de oldukça iyi olduğu, ifadelerin kendi faktörlerinden 0,80 ile 0,90 aralığında yük alması ve çapraz yüklerin 0,10'dan düşük olması ile gösterilmiştir. ÖPD ve ÖND arasındaki anlamsız korelasyon ($r = 0,03$) ise iki boyutun birbirine dik yapıda olduğunu göstermiştir. ÖDT'nin yapı geçerliğini sağladığı da saptanmış, açık duygulanım ölçümleri, yarı örtük duygulanım değerlendirmeleri ve duygulanımla ilişkili kişilik değişkenleri gibi bir dizi kavramla olan ilişkilerinin öngörülen yönde olduğu görülmüştür. Quirin ve arkadaşları (2016) ÖDT'yi 10 ülkede karşılaştırmışlar ve ölçeğin dokuz ülke arasında metrik değişimsizlik gösterdiğini tespit etmişlerdir.

Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği: Ölçek Watson ve arkadaşları (1988) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması Gençöz (2000) tarafından gerçekleştirilmiştir. 20 maddeden oluşan ölçek, 10 adet olumlu 10 adet olumsuz duygulanımı ölçen sıfatlar olmak üzere, iki boyuttan oluşmaktadır. Ölçek, 1 = çok az veya hiç ile 5 = çok fazla arasında derecelendirilen 5'li Likert formata sahiptir. Ölçek güvenilirlik değerleri, pozitif duygulanım için 0,86;

negatif duygulanım için 0,83 olarak raporlanmıştır (Gençöz 2000).

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II: Envanter, Fraley ve arkadaşları (2000) tarafından geliştirilmiş, Türkçe psikometrik değerlendirmesi Selçuk ve arkadaşları (2005) tarafından yapılmıştır. Envanter, 18'i bağlanmadan kaçınma, 18'i bağlanma kaygısı olmak üzere iki boyut ve 36 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, 1 = hiç katılmıyorum ile 7 = tamamen katılıyorum arasında derecelendirilen Likert formattadır. Selçuk ve arkadaşları (2005), ölçeğin iç tutarlılık değerlerinin ilişkiden kaçınma boyutu için 0,90; ilişki kaygısı boyutu için 0,86 olduğunu belirtmişlerdir.

Beş Faktör Kişilik Envanteri: Çalışmada Benet-Martinez ve John (1998) tarafından geliştirilen ve Türkçe çevirisi uluslararası bir proje dâhilinde Sümer ve arkadaşları (2005) tarafından gerçekleştirilen 44 maddelik Beş Faktör Kişilik Envanteri'nin dışa dönüklük ve duygusal denge boyutları kullanılmıştır. Basım ve arkadaşları (2009) tarafından ölçeğin psikometrik özellikleri sınanmış ve 36 maddelik gözden geçirilmiş testin iyi uyum değerleri gösterdiği raporlanmıştır. Dışa dönüklük boyutu 6, duygusal denge boyutu 7 madde ile ölçülmüştür. Ölçek, değerleri 1 = hiç katılmıyorum ile 5 = tamamen katılıyorum arasında değişen 5'li Likert formata sahiptir. Sümer ve arkadaşları (2005) boyutların iç tutarlılık değerlerinin 0,64 ile 0,77 arasında değiştiğini raporlarken, Basım ve arkadaşlarının (2009) çalışmasında bu değerler 0,60 ile 0,73 arasında değişmektedir.

Belirti Tarama Listesi: Çalışmada Derogatis (1977) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışması Dağ (1991) tarafından gerçekleştirilmiş olan Belirti Tarama Listesi'nin somatizasyon boyutu kullanılmıştır. Toplamda 90 ifade ve dokuz boyuttan oluşan ölçeğin somatizasyon boyutu ise 12 ifadeden oluşmaktadır. Ölçek, değerleri 0 = hiç ile 4 = ileri derecede arasında değişen 5'li Likert formata sahiptir.

Eylem Kontrolü Ölçeği: Ölçek Kuhl (1994) tarafından geliştirilmiştir. Özgün ölçek, kopma (disengagement) boyutunu ölçen 12, başlama (initiation) boyutunu ölçen 12 ve kararlılık (persistence) boyutunu ölçen 12 madde olmak üzere toplamda üç boyut ve 36 maddeden oluşmaktadır. Her madde için katılımcıların durum ya da eylem yönelimli bir davranış ifadesini tercih ettiği bir cevaplama formatının olduğu ölçeğin Türkçe formunun faktöriyel geçerlik ve yapı geçerliği gösterdiği tespit edilmiştir¹. Bu çalışma kapsamında kopma ve başlama boyutları kullanılan ölçeğin iç tutarlılık değerleri kopma boyutu için 0,77; başlama boyutu için 0,83 olarak hesaplanmıştır.

Demografik Bilgi Formu: Katılımcıların yaş ve cinsiyet gibi demografik bilgilerini toplamak amacıyla hazırlanmıştır.

¹Bu ölçeğin psikometrik değerlendirmesine ilişkin çalışma makalesi yazım aşamasındadır. Ölçeğin psikometrik özelliklerine ilişkin detayların talep edilmesi durumunda ilk yazarla iletişime geçilebilir.

İşlem

Çalışma kapsamında ilk olarak ölçeğin duygu sıfatları ve yönergesi Türkçeye çevrilmiş, anlamsız kelimelerin belirlenmesi için bir ön çalışma gerçekleştirilmiştir. Duygu kelimelerinin çevrilmesi sürecinde Ege Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde çalışma alanı duygular olan araştırmacıların önerilerine başvurulmuştur. Ölçek yönergesi iki dile de hâkim iki kişi tarafından Türkçeye çevrilmiş, elde edilen çeviri ise farklı bir kişi tarafından İngilizceye geri çevrilmiştir (Brislin 1970). Çevirilerdeki anlaşmazlıklar üç kişinin de önerileri dikkate alınarak giderilmiştir. Ölçekte kullanılacak anlamsız kelimeleri belirlemek amacıyla internet tabanlı anlamsız kelime oluşturma uygulamalarından faydalanılmış, kelimeler belirlenirken özgün çalışmaya uygun olarak hece ve harf sayısı ile kalın ve ince ünlü harf içeren kelimelerin benzer dağılım göstermesine dikkat edilmiştir. Oluşturulan 25 anlamsız kelime ve özgün ölçekteki beş kelime (*TALEP* kelimesi Türkçede anlama sahip olduğundan çıkarılmıştır), ana araştırmanın örnekleminde yer almayan 57 üniversite öğrencisine duygu yükü, aşinalık, anlam ve çağrıştırdığı kelimeler bakımından değerlendirilmiştir. Anlamsız kelimelerin duygu yükü, aşinalık ve anlam değerlendirmeleri 5'li Likert (1 = çok az, 5 = çok fazla) formatta yapılmıştır. Çağrıştırdığı kelime yazımı için ise katılımcılara anlamsız kelime başına 30 saniye verilerek bu sürede yazabildikleri tüm çağrışım kelimelerini yazmaları beklenmiştir. Daha sonra bu kelimelerin toplam skoru alınmıştır. Yukarıda sıralanan ölçütler bakımından en düşük ortalama değerlere sahip 10 anlamsız kelime arasından ölçekte kullanılacak altı kelime (*DORİP, COMUB, NUPEG, DİSEG, CULAD, KİCOB*) belirlenmiştir. Özgün ölçekteki anlamsız kelimeler bu sıralamada yer almadığı için kullanılmamıştır. Bu durum, Quirin ve arkadaşlarının (2016) ÖDT'nin güvenilirlik ve geçerliğini test ettikleri 10 ülkeden ikisinde de raporlanmıştır.

Veri toplama sürecinde çalışan örnekleminde ulaşmak için araştırmacıların kişisel bağlantıları kullanılmıştır. Ölçek bataryası, çalışan örnekleme kâğıt kalem formatında ya da internet üzerinden ulaştırılmıştır. Öğrenci örnekleminde ise sadece kâğıt kalem formatı kullanılmıştır. Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu onayı alınarak gerçekleştirilen çalışmada katılımcılara haklarının ve çalışma bilgilerinin yer aldığı onam formu sunulmuştur. Test tekrar test ölçümleri için öğrenci örnekleminde 46 katılımcıya bir hafta sonra, 55 katılımcıya ise dört hafta sonra yeniden ulaşılmıştır.

BULGULAR

Faktöriyel Geçerlik

ÖDT'nin faktör geçerliğinin tespiti için SPSS 20.0 (IBM corp. 2011) programında temel bileşenler analizi kullanılmış ve sonuçlar Varimax döndürme yöntemi kullanılarak yorumlanmıştır (Tablo 2'ye bakınız).

Tablo 2. ÖDT'nin Faktör Analizi Sonuçları

	F1: ÖPD	F2: ÖND
Neşeli	0,93	0,08
Mutlu	0,92	0,06
Enerjik	0,92	0,13
İçine kapanmış	0,05	0,89
Çaresiz	0,06	0,88
Gergin	0,15	0,87
Açıklanan varyans	43,14	38,73
Özdeğer	2,94	1,97
Korelasyon	$r(936) = 0,19^{**} / 0,08^{**}$	

N = 938, ^aUyarılmışlıkla ilişkili iki sıfat (enerjik ve gergin) kontrol edilerek yapılan analiz sonucu (Quirin ve ark. 2016),
p* < 0,05; *p* < 0,01

Sonuçlar incelendiğinde olumlu duygu sıfatlarının ÖPD faktöründen, olumsuz duygu sıfatlarının ise ÖND faktöründen yüksek miktarda yük aldığı görülmektedir (tüm faktör yükleri 0,87 – 0,93 aralığındadır). Buna karşın çapraz yük değerlerinin 0,05 ile 0,15 aralığında değişen oldukça düşük değerler olduğu görülmektedir. ÖPD'nin açıklanan varyansı 43,14 iken ÖND varyansının 38,73'ü olumsuz duygu ifadeleri tarafından açıklanmıştır. Ortalama ÖPD (*Ort* = 2,05; *S* = 0,51) ve ÖND (*Ort* = 1,98; *S* = 0,46) değerlerinin birbirlerine ve ölçek orta noktasına yakın olduğu gözlemlenmiştir.

İki boyut arasındaki korelasyon değeri ise $r = 0,19$ 'dur. Bu değer, Quirin ve arkadaşları (2009a) tarafından dile getirilen ÖPD ve ÖND'nin birbirine dik yapıda olduğu bulgusu ile uyumsuzdur. Fakat Quirin ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan çalışmada ölçek boyutlarının başka ülkelerde de olumlu yönde korelasyon gösterdiği tespit edilmiştir. Bu durumun uyarılmışlıkla (arousal) da ilişkilendirilen iki sıfattan kaynaklı olabileceği görüşü ile enerjik ve gergin sıfatlarının etkileri kontrol edilerek hesaplanan kısmi korelasyon değerinin ($r = 0,08$) beklenen yönde ilk değere ($r = 0,19$) göre anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmektedir ($Z = 2,43$; $p < 0,01$). Tüm bu sonuçlar Türkçe ÖDT'nin faktöriyel geçerliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Tanımlayıcı İstatistikler

Kadın katılımcıların ortalama ÖPD değeri 2,03 (*S* = 0,49) iken erkek katılımcıların ÖPD değeri 2,09'dur (*S* = 0,56). ÖND ortalama değeri ise kadın katılımcılar için 1,97 (*S* = 0,46) iken erkek katılımcılar için 1,99'dur (*S* = 0,59). Yapılan t-testler hem ÖPD hem de ÖND için cinsiyetler arasında bir fark olmadığını göstermiştir. Çalışan ve öğrenci örneklemeleri arasında yapılan karşılaştırmada ise ÖPD değerlerinde çalışanlar (*Ort* = 2,07; *S* = 0,59) ve öğrenciler arasında (*Ort* = 2,03; *S* = 0,46) bir fark bulunmazken, çalışanlar (*Ort* = 1,93; *S* = 0,46) öğrencilere (*Ort* = 2,00; *S* = 0,45) kıyasla daha düşük ÖND bildirmişlerdir, $t(936) = 2,48$; $p < 0,05$. Son olarak, ortalama ÖPD (*Ort* = 2,05; *S* = 0,51) ve ÖND (*Ort* = 1,98; *S*

= 0,46) değerleri arasındaki fark da anlamlıdır $t(937) = 3,56$; $p < 0,01$.

Güvenirlilik Analizleri

Ölçeğin güvenirlik analizleri iç tutarlılık, bir hafta aralıklı tekrar test (*N* = 46) ve dört hafta aralıklı tekrar test (*N* = 55) analizleri yapılarak gerçekleştirilmiştir. Cronbach Alfa iç tutarlılık değeri ÖPD için 0,92; ÖND için 0,85 olarak hesaplanmıştır. Bir hafta aralıklı tekrar test değeri ise ÖPD için 0,75 iken ÖND için 0,62'dir. Son aşamada ise dört hafta aralıklı tekrar test değerleri incelenmiş ve ÖPD için 0,66 olarak hesaplanırken, ÖND için 0,51 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar hem ÖPD'nin hem de ÖND'nin yüksek düzeyde iç tutarlılık gösterdiğini, diğer taraftan ölçeğin durumluk (state) birtakım duygusal süreçlerle de ilişkili olabileceğine işaret etmektedir.

Yapı Geçerliliği

ÖDT'nin geçerliğini sınamak için yapılan analizlere ilişkin korelasyon değerleri Tablo 3'te verilmiştir.

Sonuçlar incelendiğinde çoğu korelasyon değerinin beklenen yönde ve beklenen biçimde anlamlılık gösterdiği görülmektedir. ÖPD, Olumlu ve Olumsuz Duygulanım Testi – Pozitif Duygulanım boyutu ile, ÖND ise Negatif Duygulanım boyutu ile olumlu yönde ilişkilidir. Bu sonuçlar beklentilerle uyumludur. Bağlanmadan kaçınma beklenen biçimde ÖND ile ilişkisiz iken, beklenenin tersi biçimde ÖPD ile de ilişkisizdir. Bağlanma kaygısı ise öngörülen şekilde ÖND ile olumlu yönde ilişkili, ÖPD ile ilişkisizdir. Dışa dönüklük beklenen biçimde ÖPD ile olumlu yönde ilişkili ve ÖND ile ilişkisizdir. Nörotisizm ise öngörüldü kısmi olarak destekler nitelikte, hem ÖPD ile olumsuz yönde ilişkili hem de ÖND ile olumlu yönde ilişkilidir. Belirti Tarama Listesi – somatizasyon boyutu incelendiğinde öngörülen biçimde ÖND'nin olumsuz yönde ve anlamlı, ÖPD'nin ise ilişkisiz olduğu görülmüştür. Son olarak beklenen biçimde, ÖND kopma boyutu ile olumsuz yönde anlamlı düzeyde ilişkili iken, ÖPD ilişkili değildir.

Tablo 3. ÖDT ve İlişkili Kavramların Korelasyon Değerleri

	ÖPD	ÖND
PNDÖ-pozitif	0,17**	0,01
PNDÖ-negatif	-0,02	0,18**
Bağlanmadan kaçınma	-0,01	0,05
Bağlanma kaygısı	0,02	0,17**
Dışa dönüklük	0,12**	-0,05
Nörotisizm	-0,09**	0,11**
Somatizasyon	0,04	0,24**
Kopma	0,06	-0,07*
Başlama	0,06	-0,12**

N = 938, **p* < 0,05, ***p* < 0,01, ÖPD: Örtük Pozitif Duygulanım, ÖND: Örtük Negatif Duygulanım, PNDÖ: Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği

Buna karşın başlama boyutu ile beklenenin dışında bir ilişki görülmüş, ÖND olumsuz yönde anlamlı ilişkili bulunurken ÖND ilişkisiz bulunmuştur. Sonuçların tümü değerlendirildiğinde ÖDT'nin yapı geçerliği gösteren bir ölçüm aracı olduğundan söz edilebilir.

Ölçüm Değişimsizliği

Son olarak ölçeğin çalışan ve öğrenci örneklemelerindeki değişimsizlik değerleri incelenmiştir. Liberal modelden katı modele doğru sınırlamalar artırılarak ilerlenmiş ve her sınırlamadaki değişimin anlamlı olup olmadığı Cheung ve Rensvold (2002) tarafından önerilen karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI) < 0,01 ölçütü göz önüne alınarak değerlendirilmiştir. Model tanımlaması için faktörlerin varyansları 1'e sabitlenmiş ve ilk maddelerin sabit olan yol değerleri serbest bırakılmıştır. Mplus 7 (Muthén ve Muthén 1998-2012) istatistik programı kullanılarak yapılan analiz sonuçları Tablo 4'da verilmiştir.

Analiz sonuçları incelendiğinde ölçeğin çalışan ve öğrencilerde aynı faktör örüntüsüne sahip olduğu, diğer bir deyişle konfigürel değişimsizlik gösterdiği gözlemlenmiştir. İkinci aşamada faktör yükleri gruplar arasında sınırlanmış ve model bozulması CFI ile incelenmiştir. CFI fark değeri birin altında olduğu için ölçeğin metrik değişimsizliği kabul edilmiştir. Üçüncü aşamada faktör yüklerinin üzerine kesme noktası (intercept) değerleri de sınırlanmıştır. Ölçeğin skalar değişimsizlik de gösterdiği kabul edilmiştir. Ölçüm değişimsizliğinin son aşaması olan hata varyansı değişimsizliğinin testi için ise maddelerin artık değerleri (residual) gruplar arasında sınırlanmış ve model bozulması incelenmiştir. Sonuç olarak ölçeğin hata varyansı değişimsizliği gösterdiği görülmüştür.

Tablo 4. ÖDT Ölçüm Değişimsizliği Analizi Sonuçları

	χ^2	<i>sd</i>	RMSEA	CFI	Δ CFI	karar
Tam konfigürel değişimsizlik	60,83	16	0,077	0,987	-	kabul
Tam metrik değişimsizlik	91,38	22	0,082	0,979	0,008	kabul
Tam skalar değişimsizlik	121,06	28	0,084	0,972	0,007	kabul
Tam hata varyansı değişimsizliği	151,57	34	0,086	0,965	0,007	kabul

N = 938, *sd*: serbestlik derecesi, RMSEA: yaklaşık hataların ortalama kare kökü.

TARTIŞMA

Bu çalışmada ÖDT'nin Türkçedeki faktöriyel geçerliği, iç tutarlılık ve test tekrar test güvenilirlik değerleri, yapı geçerliği ve ölçüm değişimsizliği durumu incelenmiştir. ÖDT'nin faktör analizi, ölçeğin açık biçimde iki faktörlü yapıda olduğunu göstermiştir. Fakat özgün çalışmada elde edilen birbirine dik faktör yapısının aksine, bu çalışmada ÖPD ve ÖND'nin düşük düzeyde olsa da olumlu yönde ve anlamlı korelasyona sahip olduğu görülmüştür. Benzer yapı, Quirin

ve arkadaşlarının (2016) yaptıkları çalışmada beş ülkede de görülmüş ve ÖDT'nin duygu kelimelerinin kültürler arası anlam farklılıklarına açık duygulanım ölçümlerine kıyasla daha hassas olabileceği biçiminde yorumlanmıştır.

Güvenirlilik analizleri ise hem ÖPD hem de ÖND'nin iç tutarlılık değerlerinin oldukça yüksek olduğunu göstermiştir. Ölçeğin bir hafta aralıklı ve dört hafta aralıklı test tekrar test değerleri özellikle ÖND için Quirin ve arkadaşlarının (2009a) raporladığı değerlere kıyasla düşüktür. Fakat Quirin ve arkadaşları, ÖDT'nin hem durumluk birtakım etkilere (örneğin duyguya ilişkin çevresel ipuçları) hem de duygulanıma olan sürekli (trait) ulaşılabilirliğe ilişkin varyansa sahip olduğunu ve bu iki durumdan kaynaklı varyansın ölçüm varyansı olduğunu dile getirmişlerdir. Bu sebeple Türkçe ÖDT'deki test tekrar test değerleri, ölçeğin kararlılığının düşük olduğu biçiminde yorumlanabileceği gibi durumluk birtakım ipuçlarına karşı duyarlı olduğu biçiminde de yorumlanabilir.

Yapı geçerliğine ilişkin analizlerde bulgular büyük çoğunluk ile beklenen yöndedir. Örneğin, beklenildiği üzere ÖDT'nin açık duygulanım ölçümüyle anlamlı fakat düşük düzeyde ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar, kişilerdeki duygulanım düzeyini ölçme iddiasında olsalar da ÖDT ve açık duygulanım ölçümlerinin farklı sonuçlar verdiğine ve bu farkın göz önünde bulundurulması gerektiğine işaret etmektedir. Örtük duygulanım yaklaşımının gözlemlenen bu farka ilişkin açıklaması, birtakım bilişsel ve motivasyona dayalı faktörlerin açık duygulanım ölçümlerinde karıştırıcı etkiye yol açtığı yönündedir. Nitekim bu faktörleri azaltmak amacıyla uygulanan çalışma deseni veya müdahalelerin örtük ve açık duygulanım arasındaki korelasyonu artırması (örn. Quirin ve ark. 2009a, Remmers ve ark. 2018) bu savı destekler niteliktedir. Yetişkin bağlanma biçimlerinden bağlanma kaygısı ve bağlanmadan kaçınma ile kişilik boyutlarından nörotisizmin ÖDT olan ilişkileri ise öngörülere kısmi destek sağlamıştır. Bu ilişkilere kısmi destek sağlanmasının bir sebebinin ÖDT'nin Türkçe formundaki ÖPD ile ÖND korelasyonunun özgün formda olduğu gibi birbirine dik olmamasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Hem yetişkin bağlanma biçimlerinin hem de dışa dönüklük ve nörotisizmin ÖDT ile öngörülen ilişkileri birbirine dik duygulanım kavramsallaştırması (bkz. Costa ve McCrae 1980) temelinde oluşturulmuştur. Bu sebeple birbirine dik yapıda olmayan ÖPD ile ÖND ilişkisinin beklenen tüm ilişkilerin keskin biçimde gözlemlenmesine bir açıklama getirebilir. Somatizasyon ise Baumann ve arkadaşlarının (2005) çalışmasından yola çıkılarak temellendirildiği üzere sadece ÖND ile olumlu yönde ilişki gösterecek ÖDT'nin yapı geçerliğine katkı sağlamıştır. Saplanma/kopma ve tereddüt/başlama düzlemlerinde tanımlanan kişilik yapıları ile ÖDT'nin öngörülen ilişki örüntüsüne de kısmi destek sağlanmıştır. Fakat bu durumun yazınla taban tabana zıt olduğunu söylemek de doğru olmayacaktır. Örneğin Kuhl (2000), duygulanım süreçlerinin işleme süreçleri üzerindeki etkilerinin özellikle olumsuz duygulanımı düşürebilme ile ortaya çıkan işleme biçiminde geçişken olduğunu dile

getirmiştir. Kopma ve başlama boyutlarının eylem yönelimli olmanın bileşenleri olduğu ve iki boyutun tek bir faktörde sınındığı kavramsallaştırmalar (örn. Diefendorff ve ark. 2000), ÖND'nin niçin kopma ve başlama boyutları ile benzer ilişki gösterdiğine bir açıklama getirebilir.

Son aşamada ise ÖDT'nin çalışan ve öğrenci örneklemelerinde ölçüm değişimsizliği gösterip göstermediği sınınmıştır. Analiz sonuçları ise ÖDT'nin çalışan ve öğrenci örneklemelerinde benzer şekilde çalıştığını ve bu gruplarla güvenle kullanılabilirliğini göstermiştir.

Her çalışmanın olduğu gibi bu çalışmanın da birtakım kısıtlılıkları mevcuttur. Örneğin ÖDT Türkçe formunun farklı örtük ölçümlerle birleştirici geçerliğe sahip olup olmadığı test edilmemiştir. Bu doğrultuda duyguyla ilişkili kelime kökü tamamlama testi gibi örtük ölçümlerle ÖDT Türkçe formunun birleştirici geçerliğinin sınınması gelecek araştırmaların hedefi olabilir. ÖDT'ye ilişkin durumluk etkilerin test edilmemesi de araştırmanın sınırlılıkları arasında yer alabilir. Oysaki hem ÖDT'nin dayandırıldığı kuramsal arka plan hem de görece düşük kararlılık değerleri örtük duygulanımın günlük dalgalanmalar gösterebileceğini ve ÖDT'nin günlük ölçüm biçiminde kullanılmasından fayda sağlanabileceğini işaret etmektedir. Kuhl ve arkadaşları (2017) ÖDT'yi bu biçimiyle kullanmış fakat kısa aralıklarla aldıkları ölçümlerde aynı anlamsız kelimelerden faydalanmışlardır. Oysaki, sahte hikâyeye dayalı yönergesi sebebiyle aynı anlamsız kelimelerle oluşturulmuş ÖDT'yi kısa aralıklarla kullanmak ölçüğün amacının anlaşılmasına, dolayısıyla yanlı ölçüme sebep olabilir. Bu sebeple daha geniş anlamsız kelime havuzuna sahip bir durumluk ÖDT formunun sınınması hem ÖDT'yi bu yöntemle yapılan çalışmalar için alternatif haline getirecek hem de ÖDT'nin sürekli ve durumluk bileşenlerine ilişkin bilgi sunacaktır. ÖDT'nin psikometrik sınınmasının farklı klinik gruplarda da yapılması gelecek araştırmaların hedefi olabilir. Son zamanlarda yapılan çalışmalarda (örn. Dekker ve Johnson 2018) ÖDT'nin klinik gruplarda kullanımına rastlansa da özellikle bu gruplarda da ölçüm değişimsizliğinin varlığının tespiti, güvenli biçimde karşılaştırma yapabilmek için önemlidir.

Son olarak ÖDT kısa, etkili ve kolay uygulanabilir bir ölçek olsa da özellikle düşük eğitim seviyesine sahip katılımcılar için karmaşık gelebilir. Bu gibi durumlarda katılımcıların yönergeyi ve derecelendirme mantığını doğru biçimde kavradığından emin olunması, sağlıklı ölçüm alabilmek adına önem arz etmektedir.

Özetle ÖDT, katılımcıların duygulanımlarına ilişkin bilgiyi onlara doğrudan sormadan elde etmesi ve bunu tutarlı ve isabetli biçimde yapması yönleriyle faydalı bir duygulanım ölçeği olarak karşımıza çıkmaktadır. Quirin ve arkadaşlarının (2009a) belirttiği gibi ÖDT, duygulanımın bilinçli düzeyde değişime uğradığı bastırma ve inkâr gibi savunma mekanizmaları ya da duygu algısının ve duygu iletişimi yetilerinin yoksunluğu ile kendini gösteren aleksitimi gibi vakalarda

duygulanım düzeylerini ölçebilmek için bir alternatif olabilir. Bunun yanında ÖDT'nin çeşitli fizyolojik ölçümlerle olan anlamlı ilişkisi onun vücuttaki fizyolojik göstergelere duyarlı olduğunu, dolayısıyla duygulanımın fizyolojik göstergelerle olan ilişkisini incelemeyi hedefleyen çalışmalar için de uygun bir duygulanım ölçümü yöntemi olabileceğini göstermektedir. Bu yönleriyle Türkçede de iyi düzeyde güvenilirlik ve geçerlik sonuçları vermiş ÖDT'nin, Türkiye'deki duygu araştırmacıları ve çalışmalarında duygulanım ölçümü kullanan bilim insanları ve uzmanlar için katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma, 6 Mayıs 2018 tarihinde İstanbul'da düzenlenen 5th International Symposium on Brain and Cognitive Science'da poster bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR

- Basım HN, Çetin F, Tabak A (2009) Beş faktör kişilik özelliklerinin kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarıyla ilişkisi. *Türk Psikol Derg* 24: 20-34.
- Baumann N, Kaschel R, Kuhl J (2005) Striving for unwanted goals: Stress-dependent discrepancies between explicit and implicit achievement motives reduce subjective well-being and increase psychosomatic symptoms. *J Pers Soc Psychol* 89: 781-99.
- Bener-Martinez V, John OP (1998) Los cinco grades across cultures and ethnic groups: Multitrait-multimethod Analyses of the big five in Spanish and English. *J Pers Soc Psychol* 75: 729-50.
- Brislin RW (1970) Back-translation for cross-cultural research. *J Cross Cult Psychol* 1: 185-216.
- Cheung GW, Rensvold RB (2002) Evaluating goodness-of-fit indexes for testing measurement invariance. *Struct Equ Modeling* 9: 233-55.
- Costa PT, McCrae RR (1980) Influence of extraversion and neuroticism on subjective well-being: Happy and unhappy people. *J Pers Soc Psychol*, 38: 668-78.
- Dağ İ (1991) Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R)'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği. *Türk Psikiyat Derg* 2: 5-12.
- Dekker MR, Johnson SL (2018) Major depressive disorder and emotion related impulsivity: Are both related to cognitive inhibition? *Cognitive Ther Res* 42: 1-10.
- Derogatis LR (1977) SCL-90: Administration, scoring and pocedures manual-I for the revised version. Baltimore, MD, Johns Hopkins University School of Medicine.
- Diefendorff JM, Hall RJ, Lord RG ve ark. (2000) Action-state orientation: Construct validity of a revised measure and its relationship to work-related variables. *J Appl Psychol* 85: 250-63.
- Dukalski B, Quirin M, Kersting A ve ark. (2017) Implicit affectivity in patients with borderline personality disorder. *Rivista di Psichiatria* 52: 83-9.
- Fralely RC, Waller NG, Brennan KA (2000) An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *J Pers Soc Psychol* 78: 350-65.
- Gençöz T (2000) Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikol Derg* 15: 19-26.
- IBM Corp. (2011) IBM SPSS Statistics for Windows, sürüm 20,0, Armonk, NY, IBM Corp.
- Kuhl J (1994) Action versus state orientation: Psychometric properties of the Action Control Scale (ACS-90). Volition and personality: Action versus state orientation, J Beckmann, J Kuhl (Ed.), Seattle, WA, Hogrefe & Huber. s. 47-59.
- Kuhl J (2000) A functional-design approach to motivation and selfregulation: The dynamics of personality systems interactions. *Handbook of self-regulation*, M Boekaerts, PR Pintrich, M Zeidner (Ed.), New York, Academic Press, s. 111-69.

- Kuhl J, Mitina O, Koole SL (2017) The extended trust hypothesis: Single-attractor self-contagion in day-to-day changes in implicit positive affect predicts action-oriented coping and psychological symptoms. *Nonlin Dynam Psychol* 21: 505-18.
- Mossink JC, Verkuil B, Burger AM ve ark. (2015) Ambulatory assessed implicit affect is associated with salivary cortisol. *Front Psychol* 6: 111.
- Muthén LK, Muthén BO (1998-2012) *Mplus User's Guide*. Seventh edition. Los Angeles, CA, Muthén & Muthén.
- Quirin M, Bode RC (2014) An alternative to self-reports of trait and state affect. *Eur J Psychol Assess* 30: 231-37.
- Quirin M, Kazén M, Kuhl J (2009a) When nonsense sounds happy or helpless: The Implicit Positive and Negative Affect Test (IPANAT). *J Pers Soc Psychol* 97: 500-16.
- Quirin M, Kazén M, Rohrmann S ve ark. (2009b) Implicit but not explicit affectivity predicts circadian and reactive cortisol: Using the Implicit Positive and Negative Affect Test. *J Pers* 77: 401-26.
- Quirin M, Wróbel M, Pala A ve ark. (2016) A Cross-Cultural validation of the Implicit Positive and Negative Affect Test (IPANAT): Results from ten countries across three continents. *Eur J Psychol Assess* 34: 52-63
- Remmers C, Zimmermann J, Buxton A ve ark. (2018) Emotionally aligned: Preliminary results on the effects of a mindfulness based intervention for depression on congruence between implicit and explicit mood. *Clin Psychol Psychot* 1-10.
- Robinson MD, Clore GL (2002) Belief and feeling: Evidence for an accessibility model of emotional self-report. *Psychol Bull*, 128: 934-60.
- Selçuk E, Günaydın G, Sümer N ve ark. (2005) Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: Yakın ilişkilerde Yaşantılar Envanteri-II'nin Türk örnekleminde psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları* 8: 1-11.
- Sümer N, Lajunen T, Özkan T (2005) Big five personality traits as the distal predictors of road accident. *Traffic and transport psychology: Theory and application*, G. Underwood (Ed.) Oxford, UK, Elsevier, s. 215-27.
- Smith ER, DeCoster J (2000) Dual-process models in social and cognitive psychology: Conceptual integration and links to underlying memory systems. *Pers Soc Psychol Rev* 4: 108-31.
- Strack F, Deutsch R (2004) Reflective and impulsive determinants of social behavior. *Pers Soc Psychol Rev* 8: 220-47.
- Van Der Ploeg MM, Brosschot JF, Thayer JF ve ark. (2016) The implicit positive and negative affect test: Validity and relationship with cardiovascular stress-responses. *Front Psychol* 7: 425.
- Watson D, Clark LA, Tellegen A (1988) Development and validation of brief measures of positive and negative affect: The PANAS scales. *J Pers Soc Psychol* 54: 1063-70.
- Watson D, Walker LM (1996) The long-term stability and predictive validity of trait measures of affect. *J Pers Soc Psychol* 70: 567-77.